

Francišek Štrukelj-Jaroslav.

(Spisal ¹⁾ dr. Fr. L.)

I.

Od l. 1870. smo med pisatelji mnogokrat srečali ime Jaroslav. Dolgo nisem vedel, kdo je ta mož, ki tako marljivo piše v „Novice“. Naposled sem zvedel, da je Jaroslav upokojeni duhovnik na Šmarni gori Francišek Štrukelj, katerega so prijatelji te gore dobro poznali, pa tudi pomilovali zaradi njegove neprestane bolehnosti. Pomiloval sem ga tudi sam, zakaj nisem mogel opaziti, da bi se bil v pogovoru kdaj zasmel, da bi bil pokazal kdaj veselje do družbe ali zabave, da bi se bil kdaj čutil res srečnega in zadovoljnega. Vendar je imel jedno veselje: to so bile njegove knjige, in jedno priljubljeno delo: to je bilo pisateljevanje. Sedaj počiva njegovo truplo že štiri leta na Šmarni gori, a te-le vrstice naj mu bodo skromen spominik, da ga Slovenci ne pozabijo.

Francišek Štrukelj se je rodil v Št. Vidu pri Ljubljani na šte. 20., v tedaj tako zvani Matijakovi hiši, kjer je pa sedaj velika župana Belca hiša. Njegov oče Jožef je bil kajžar in čevljar, mati je bila Marijana, ro-

jena Robida. Bila sta sicer bolj ubožna, a jako delavna in pogumna. Oče se je ukvarjal z rokodelstvom, mati pa z vrtom in z nekaj njivami. Prodala sta staro kajžo in si poleg nje sezidala lično hišico sredi malega vrta, nasajenega z drevjem. Imela sta troje otrok:

starejši je bil naš ‚France‘ (tako so ga imenovali), dve leti mlajša je bila hči Micika, in najmlajši je bil sin Andrej. France se je rodil dné 29. listopada l. 1841. in je bil že v prvi mladosti bolehen otrok. Bil pa je jako pobožnega srca, ki je imel veselje samo za cerkev in njena opravila. Stregel je pri maši, doma pa je sam oltarčke postavljaj, maševal in pridigal, in ob tem mu je moral biti bratec za strežnika, sestra pa za pevko. Imel je jako dober spomin in je otrokom pripovedal, kar je tu ali tam slišal. V domači šoli se je lepo vedel in bil

Fr. Štrukelj-Jaroslav.

posebno miren; tudi se je prav marljivo učil; zato je bil nanj pozoren tedanji šentviški župnik Blaž Potočnik in je nagovarjal stariše, da naj ga dadó še nadalje v šolo. Izprva niso imeli poguma, a naposled so se le udali prigovarjanju in poslali Franceta v Ljubljano. Šlo je, toda jako trdo. Mati je

¹⁾ Največ poročil o pokojnem pisatelju Fr. Štruklju mi je podala njegova sestra Micika, nekoliko njegov poslednji cerkvenik, gosp. župnik J. Ažman, in gosp. Fr. Rebol z nabiranjem literarnega gradiva.

velikokrat tožila, kako hudo je za stariše in za druge otroke, ako gre iz ubožne hiše sin v šole. Ker si po navadni poti ni upala zmagovati stroškov za sina, zato se je po dovršeni njegovi tretji šoli preselila s sinom v Ljubljano, najela si stanovanje in dobila nekaj dijakov v oskrbovanje. Po tej poti je preživela šest let in vzdrževala sina v šoli, dokler ni dovršil gimnazije. Oče je med tem časom delal doma, pomagala mu je hčerka in si vrh tega s šivanjem prisluževala marsikak novčič. S tako odločnim načinom si je znala pomagati naša Štrukljeva družina. Tudi mlajši brat je dobil zgodaj delo in si služil vsakdanjega kruha.

France je bil v gimnaziji učenec srednje vrste. Ni bil prav dober, a slab tudi ne. Poleg šolskih predmetov se je rad bavil z drugimi, kar je pozneje dobro porabil pri pisateljstvu. Že takrat ga je mučila bolehnost, rad je bil sam zase in se ogibal dijaških nerednostij.

France se je koncem gimnazije odločil za duhovski stan. Ker pa je bil vidno bolehen, niso ga radi sprejeli v bogoslovje. Le po priprošnji dobrega Blaža Potočnika so se mu odprla vrata semeniška. Tudi tukaj je mnogo bolehal, vendar je brez večjega zadržka in prestanka dovršil bogoslovje in bil dné 30. malega srpana l. 1865. posvečen za mašnika.

Prvo službo je dobil na Čatežu pri Krškem, kjer je ostal dve leti. Tu se mu je bolehanje še shujšalo. Nekoč po zimi in proti večeru je moral v hudem snegu in mrazu iti obhajati dve uri daleč. Prepoten je prišel vrh hriba na močen veter in se shladil. Po polnoči je prišel ves utrujen in zdelan domov in upal, da se odpočije na gorkem. A tu ga je že čakal drug človek, ki ga je klical za obhajilo. Šel je tudi na to pot, a vrnivši se je bil že nevarno bolan. Trajalo je dva meseca, da je zopet okreval. Bolezen ga je hudo potrla, želodec mu je oslabil, moči so mu opešale. Prestavili so ga torej na lahko mesto, in sicer v Sostro pri Ljubljani, kjer je s težavo opravljal kapelansko službo pet let. Svojo bolehnost si je še povečaval s tem,

— hotel si jo je polajšati — da je rad pil kavo in pušil tobak.

Naposled je uvidel, da ne more več delovati v redni službi in je poprosil za pokojnino. Hotel je živeti v domači hiši v Št. Vidu. Tedaj so bili na Šmarni gori brez duhovnika. Ko so ljudje zvedeli o nameri Štrukljevi, šli so ga prositi, naj pride na Šmarno goro. Izprva ga ni mikalo, ker si ni upal opravljati vsega potrebnega dela. A naposled se je le odločil, zakaj za prijatelja prirode pač ni ugodnejšega kraja, kakor ta gora s svojim divnim razgledom. Tudi so mu prigovarjali njegovi domači, za katere je bilo tudi ugodno, da so mogli bolehnemu sinu, oz. bratu, pomagati in ob enem skupaj ostati v župnišču in v bližnji cerkveni hiši. L. 1872. so se torej vsi preselili na goro: oče je prevzel cerkvenikovo službo, brat Andrej gostilno za romarje in izletnike, mati je gospodinjala in sinu stregla, sestra pa je pomagala povsod, kjer je bilo treba. Tako jim je šlo dobro, zlasti kadar je bolehnost odlegla Francetu. A zadevale so ga zaporedoma razne bridkosti. L. 1878. mu je umrl oče, konec l. 1890. mu je umrla mati, l. 1891. pa brat Andrej. Tako mu je bilo življenje na gori čimdalje težje; za materjo je močno žaloval in se zaradi njene izgube ni mogel prav utolažiti. Tudi ga je bolezen mučila. Ako so ga obiskali tudi dobri znanci in želeli, naj ostane pri njih ali izpije kupico vina, ni se dal pregovoriti.

L. 1895. se je začelo z debelim snegom. Na Šmarni gori ga je bilo tri metre na visoko. Naš Štrukelj je bil še dokaj trden, dokler ni prišel osodni velikonočni potres. Potreslo je močno tudi poslopja na Šmarni gori, zazevale so razpoke in povsod je padal omet na tla. Z drugimi je bežal tudi Štrukelj pod milo nebo in tukaj prebil mrzlo noč. To je bil zanj hud udarec, ki mu je shujšal bolezen. Odtlej ni bil več zdrav. Mnogo nočij ni mogel zatisniti očesa, temveč jih je preslonel pri mizi, šele proti jutru je malo legel v posteljo; zato je tudi čimdalje pozneje maševal. Poslednjič je maševal dné 14. kimavca istega leta ob pol poldne, bil je

že bolj podoben mrliču kakor živemu človeku. Napadale so ga grozne bolečine, vilo ga je v želodcu in v črevah, da je na glas klical „Jezus!“ in „Bog!“

Po noči od 16. do 17. kimavca se je zdelo, da mu je bolezen nekoliko odlegla. Vendar je želel potem zjutraj ob sedmi uri še jedenkrat prejeti poslednja zakramenta. A naglo je oslabel, jel umirati in proti osmi uri dné 17. kimavca l. 1895. zjutraj je izdihnil mnogoletni trpin svojo blago dušo. Dva dni pozneje so ga pokopali, devet duhovnikov z mnogim ljudstvom je prišlo izkazat mu poslednjo čast.

Rajnik je bil srednje postave, suh, upadlih lic in blede barve. Vedenja ni bil vablji-vega; bil je rajši sam kakor v družbi. Tožil ni rad o svoji bolezni, kakor sploh ni rad mnogo govoril. Bil je vesten duhovnik, ki je ljubil svoj stan in svoje dolžnosti. Bil je vedno skromen in ponižen, zato tudi v javnosti ni nastopal s svojim imenom.

II.

Francišek Štrukelj je jel zgodaj pisateljati. Njegov sošolec g. župnik J. Ažman piše o tem: „Kakih posebnih zmožnostij bi ne bil Štruklju nihče pripisoval. Kar nas naenkrat kot osmošolec iznenadi v ‚Novicah‘ s šaljivo obravnavo o šišenskih žabah. S temi prvenci svojega peresa je pokazal svoj skriti talent in pa, kako gladko in pravilno mu teče slovenščina.“ Od tega časa je pridno sukal svoje pero skoro do smrti, zlasti je rad pisal v „Novice“ in v „Besednik“. Nekatero stvar je priredil tudi za podlistek „Slovenčev“ in jedno knjigo — kolikor vemo — za družbo sv. Mohorja. Njegov stalni psevdonim je bil Jaroslav. Tu ne namerjam navesti prav vseh njegovih spisov, objavljenih v časnikih, tudi zato ne, ker niso vsi izvirni, ampak one, ki so obče zanimivi.

Največ je pokojnik pisal za „Novice“ in za zabavni list „Besednik“.

„Novice“ l. 1870. so objavile Fr. Jaroslava sestavek „Solnce pa ure“. L. 1872. je začel svoje „Politične pridige“. Žal, da je podal jedno samo, zakaj nauki v tej pridigi so

zelo tehtni. Geslo ji je: „Delajte za narod slovenski, dokler ga še imate; kajti utegne se zgoditi, da ga bode iskali, pa ga ne bode več.“ Po tem geslu piše o delavnosti za Slovenijo. Pravi, da so nas budili in klicali na delo za slovensko domovino, za slovenski narod, vrli možje. Bil je Val. Vodnik, prvi slovenski pesnik, ki je pel: „Za pevke slovenske živim in gorim.“ „Nastopil je nov slovenski goslar Prešeren, pevec vedno mlade, vedno žive ljubezni.“ — Oglasile so se 1843. l. „Novice“, ki kličejo na vztrajno delo. Potem svari pred nejedinstvo, zaradi katere je Slovenec in sploh Slovan obsojen v trpljenje. „Močni, nepremagljivi bode — dejal je starček Svatopluk svojima sinovoma — ako bode te edini.“ — Zanikarni Slovenci in Slovenke so, ki skoro nobenega slovenskega lista ne naročé. Zanikarni so Slovenci in Slovenke, ki samo prepevajo in popivajo za narod. Njih kratkočasje je lenoba. Zanikarni Slovenci so, ki imajo zmožnosti za pisateljstvo, a ne porabijo teh zmožnosti. Tudi so zanikarni Slovenci, ki ne pisateljajo na pravem stališču. „Ali kaj pomaga, če Slovenec še toliko skrbi in dela za svoj zanemarjeni narod, ako pa meni, z ‚decemberskim brezvernim liberalizmom‘ osrečiti ga! Ali se vam res nič ne smili narod?“ Sklep: Zatorej ljubimo, iskreno ljubimo milo Slovenijo, svojo dobro mater, ki skrbi za nas, svoje sinove in hčere, skrbi do zadnjega trenutka. Podučujmo slovenski narod, dokler se nam glasi, dokler ga kaj imamo! — Zadovoljni se bomo vlegli enkrat v hladni grob matere Slovenije, ako izpolnimo svoje dolžnosti do nje.¹⁾

Kaj je bilo vzrok, da je takoj prenehal s temi odličnimi sestavki, ne vemo. Tudi se je sploh obrnil od „Novic“ in se poprijel „Besednika“, ki je izhajal od l. 1869. do 1878. Pokojnika je nepovoljna stvar hitro užalila: skoro gotovo sta si prišla kaj navzkriž z urednikom „Novic“. Še istega leta (1872) je objavil v „Besedniku“ povest

¹⁾ Da, v tem oziru se je mogel pokojnik zadovoljno vleči v grob: dasi trpin, ni nehal delati za svoj narod.

„Novoletni dar“. V tej lepi povesti, ki se ozira na laško vojsko, priporoča pisatelj Slovencem zlati nauk, naj bolj čuvajo svojo zemljo in varujejo slovensko posest, da se je ne polasté tujci. Konec povesti veli: „Slovenski posestniki, držite svoja posestva, držite jih do skrajne sile. Vi pak, slovenski premožniki, rešujte kose domače zemlje, da tujcem ne pridejo v roke!“¹⁾ — V 5. letniku (1873) „Besednikovem“ čitamo: Katarina II., ruska carica, nadalje: Grozopolna noč. Iz dnevnika nekega kapitana. Fr. Jaroslav (pripoveduje o veliki nevarnosti na morju), Štefan Dečanski, kralj serbski (žalosten vzgled, da je sin, Štefan Dečanski, živel v neslogi s svojim očetom, Miljutinom, 1275 — 1335), Štefan Dušan, silni serbski car (sin Štefana Dečanskega, junak v srbskih pesmih 1335 — 1356), Vukašin, serbski kralj (polastil se je prestola siloma, njegov sin je bil kraljevič Marko), Miloš Obilić (padel na Kosovem polju). V 6. letniku (1874) je objavil: Drobtine, Slava kreposti (opisuje skesanega izdajavca), Laž, Napredek (kaže ljudi, ki napredujejo zunanje, a malo spoznavajo sami sebe), Napoleon Bonaparte, cesar francoski, Marjetica (povest po narodni pravljici o mačehi in njeni sedemletni pastorki Marjetici), Križ med vrbami (podaje po pripovedovanju stare ženice zgodbo nesrečne deklice Alenčice²⁾), Slovanski običaji: 1. Gostoljubnost, 2. Osveta; Alfred silni, kralj angleški. „Besednika“ 7. letnik (1875): Henrik IV. in sin njegov, Friderik Viljem I. in sin njegov, Cesar Franc in kmetič, Lykurg, špartanski zakonodajalec,

¹⁾ Prav isti smoter ima dandanes društvo „Naša straža“.

²⁾ Revna Alenčica se je prijazno razgovarjala z grajskim sinom, ta pa si je slednjič poiskal drugo nevesto. Alenčica je bila vsa žalostna. Ob svatbi sinovi je nastal ogenj, ki je upepelil grad in vas razven kočice žalostne Alenčice. Sum je letel na Alenčico, češ da je zažgala. A ona je vedno trdila, da je nedolžna. Obglavili so jo, in hudobni stari grajščak je rekel: „Če je nedolžna, naj požene vrbov kol, ki ga vsadite na grob.“ To se je res zgodilo. A grajščak se ni hotel izpreobrniti. Njegov konec je bil nesrečen. Sin njegov je delal pokoro. A križ med vrbami še vedno stoji.

Amerika. Odlomek obširnega dela. I. Življenje in plavbe Krištofa Kolumba, Matija Gubec, kralj kmečki (1573. l.), Kroti vski-pelost (povest), Ajduk Veljko Petrović (1807 do 1813). — „Besednika“ 8. letnik (1876): Nikolaj Šubić, grof Zrinjski, hervaški, slavonski in dalmatinski ban, Esop, Kristijan II., kralj švedski. — „Besednika“ 10. letnik (1878): O svatbi kralja velikomoravskega. Obraz iz IX. stoletja (po M. J. Hurbanu), O ustanku Madjarov 1848. l. V tem letniku je začel objavljati daljši spis: Zemljepisni in narodopisni obrazi. Nabral Fr. Jaroslav. I. Damask. II. Na obedu v Damasku. Ko je „Besednik“ utihnil, nadaljeval je Jaroslav ta predmet od l. 1885. naprej v „Novicah“, v katerih je tudi že l. 1882. objavil popis češkega kralja Karola I. „Novice“ l. 1885.: Zemljepisni in narodopisni obrazi. Nabral Fr. Jaroslav: Beduinci. Meka. Izlet na Sinaj. Pri šahu perzijanskem. Kahir. Slavnost v Kahiri, kadar začne Nil naraščati. V mošeji kahirski. Aleksandrija. Evkalipti.¹⁾ Potovanje skozi Nubijsko pustinjo. Crnogorec. Boabob. Črnogorka. Vrtovi v občeh, vrtovi kitajski in peruvanski. — „Novice“ 1886 (Nadaljevanje): Novogrki. Vrtovi perzijanski, babilonski, semitski in egipetski. Ostrovnije pa Čukči. Nabožnost v Črnigori. Vrtovi grški in rimski. Španci. Na čem so pisali starodavni narodi. Broeck na Holandskem. V gostéh pri poljskem plemiču. Meklenoborška vas. Vrtovi arabski in turški. Turinška in nje stanovniki. S Hvara na Krk. Pri kralju dahomejskem. Vrtovi italijanski, francoski, angleški. Maremme. Človek pa morje. Kozak zaporoški na obisku. Sredozemno morje. Vetrovi ob Sredozemnem morju. Marseille. Dalmatinski romar. Korzika in Sardinija. Kozaki jašejo v boj. Lepota in čar gozda. O brodovih. Ogenj sv. Elma. Povodnji konj pa bivol. Zabave mornarjev. — „Novice“ l. 1887.: Kirgizi. Razdobja obrazova-

¹⁾ Evkalipt je drevo, ki je v sorodstvu z mirto. Raste po avstralskih gozdih in je višji, kakor vsa dandanes znana drevesa. Evkalipti so jako izdatno sredstvo zoper mrzlico. Kjer so nasadili evkalipto, kakor v Afriki, tam je izginila morilka mrzlica.

nosti. Razmotrivanje, kako se je širila in razvijala omika. Gibraltar. O značaju Angleževem. Mrožji lov. Borbe v gozdu. Plemstvo avstro-ogrsko. Glinja. Riža na Kitajskem in drugej. Madjarski kmet. Mrtvo mesto (Pompeji). Črni gozd in njega velikani. Residencije naše cesarske hiše. Majolka in fajansa (fina glinjena posoda). Neprijetnosti ob vožnji v Ameriko. Severna in južna vina. Java. Koruza. Algirska. Porcelan. Ajda. Banana. Krušnica.¹⁾ Karlove vari. Arabska. Steklo. — „Novice“ I. 1888.: Kakao in čokolada. V Tandži (Tangerju). Na gorski planoti Peruvanski. Na Laponskem. Velikani v pernatem gozdu. Vestfalski kmet. Španjolske ovce. Mrtvo morje. Razne pijače: čaj in njegovo razprostranjenje. Opis, obiranje in pripravlanje čaja. Kako so potovali stari Grki. Kako so potovali starodavni Rimci. Sestavine, delovanje, ponarejanje, trgovina in razne vrste čaja. Na Siciliji. Ob poljedelstvu v obče. Žitarice stanovnikov v stavbah na kolji. Težave prvega poljedelstva. De Candolle in Darwin. Kako hočemo najti prvo domovino naših žitaric.²⁾ Mongolci. Pšenica. Rež, ječmen, oves in proso. Kukujo.³⁾ — „Novice“ I. 1889.: Cikada ali Cvrček. Pri sultanu maročanskem. Za mizo. O razprostranjenju žitaric: žito v svetskej trgovini. Luksus. Ameriško meso na evropskem trgu. Beligrad. Fanatizem šiitov. Mrtvaške karavane. O Japonske sploh. Dela in opravila Japoncev. Duševne potrebe in ljubljenostne naprave Japoncev. Koloradovec (ime hrošču po deželi Kolorado). Svilarstvo. Moskiti. Komarji. Tsetse (muha med vsemi muhami najhujša). Balon. Poraba balona v znanstvene svrhe. Vpliv prirode na razvoj ljudstva. Prvotni Američani. Utemeljenje države peru-

vanske; vladarska rodbina in plemstvo. Uredba občanska in vojaška (namreč v peruvanski državi). Naboženstvo in njega obredi (med Peruvanci). Odgoja mladih Inkovcev. Naobraženost. Obrt in umetnost. Sadje v kulturnem razvoju človeštva. Sadjarstvo pri starodavnih kulturnih narodih v Aziji in Afriki. Sadjarstvo pri starodavnih Grkih in Rimcih. Širjenje rimskega sadja. Sadjarstvo v poznejših časih. Sestavni deli sadja. Redilnost njegova. Starost nekateremu sadju. Žena dobnica.¹⁾ Danes in nekdanj. Siro-maki. Nekoliko gospodarskih pravil. Na odhodu. Pismo rodoljubnega Čeha.²⁾ Plavba do Afrike. Port Elizin 24. febr. 1870. K Vaalu. Bloemfontein. 1870. K Vaalu. Moder-river. 1870. K Vaalu. Z demantovega polja za Vaalom. 1870. Za Vaalom. Klipdrift 1871. K Zanzibaru in nazaj. V New-Rushu 1873. Dr. E. Holub-Demantovo polje. V New-Rushu 1873. Življenje v New-Rushu. Obraz pouličnega življenja. Meeting. K. Manch. V New-Rushu 1873. Zasukje v claimu. Kimberley 1874. — „Novice“ I. 1890.: O javnih naših zadevah. Kimberley 1874. Teicha. Potopis. Vlada. Kimberley 1875. Beg s Kimberleya. Keiskamma nad Vaalom 1880. O mojem bogastvu, bolezni in pomiloščenju. Keiskamma 1881. Odgovori na Vaša vprašanja. V Waldeck-Plantu 1884. Izleti. V Waldeck-Plantu 1884. Pri glavarju zulskem. Keiskamma 1884. O življenju termitov. O gradnjah termitov. O škodljivosti termitov. Avstralec. Rastlinstvo v Avstraliji. Melbourne. Pot v Castelmaine. Kitajci. V Ballaratu. Na potu v Portland. Srečanje z domačini. Na ovčarni. Nemška naselbina Hochkirch. Lov na klokane. V zlatih rudnikih portlandskih. V Kalkuti.

¹⁾ Drevo je to, na katerem raste, rekel bi, gotov kruh. Plod krušnični je velik kot glava človeška in malone povsem okrogel.

²⁾ Žitarice = rastline, ki nam rodé in prinašajo žito.

³⁾ Razven kresnic je še drug rod svetlikavih žuželk, nazivajo jih svetlini. Domovina jim je Amerika. Najrazširjenjša in najnavadnejša vrsta je v Ameriki znana z imenom „kukujo“. „Kukujo“ je štirikrat večji od naše kresnice.

¹⁾ Pisatelj pravi: „Velika je naloga žene v obitelji, a to še ni vse, česar položaj žene v društvenem življenju zahteva. Tudi zunaj obitelji čakajo žene dolžnosti, katere more samo ona na občno korist in srečo vršiti. V obitelji dela žena za sebe in za svoje, delovanje njeno zunaj tega kroga je namenjeno drugim, kateri trebajo njene pomoči, zlasti ubogim ženam in deci.“

²⁾ S tem se začne dolga vrsta pisem s potovanja nekega Čeha v južno Afriko in opisovanje južne Afrike same.

Z Adelaide v Snow-River in Kiandro. Na ovčarni Chalkerjevej. Življenje in nravi avstralijskih domačinov. Lampingflat. Spring-Creek. Napadi na Kitajce. Blodenje po lesu. Novi nemiri. Zlati rudniki na Lachlam. Kriza v zlatih rudnikih. Tolovaji. Povrnitev na Češko. Moda v cvetju. Slava roži. Roža pri semitskih narodih in v Egiptu. Roža pri starodavnih Grkih in Rimcih. Roža pri Arabcih in Turkih. Roža na Francoskem in Angleškem. Postanek rože. Rožna voda in rožno olje v Bolgarskej. Kobilica selka. Pustošenje kobilic po Evropi, Aziji, Afriki in Ameriki. Pustošenje kobilic po Slovenskem. Arabci in kobilice. Kobilice kot hrana. Razvitek gospodarstva. Stroji. Rastlinsko življenje po puščavah vroče Amerike. Kakti. Cvetje in plodovi kaktovi. Orodje in ograja od kakta. Življenje in ustroj kakta. Košenilka. Kermesovec. Poljski črvec. Lakovec. Sydney. Bushrangerji. Dingo. Pomanjkanje vode. Queensland. Rochkampton. Peak-Downs. Clermont. Od divjakov napaden in ranjen. Burke. Nova drugova. Iskanje zlata v Leichhardtovem distriktu. Osveta. Clermont. Skorbut. S Clermonta v Sydney. Z življenja avstralijskih tolovajev. Na Novi Zeland. Waimiri. Nelson. Otago. Maori. Aukland. Vojska domačinov z Angleži. Povrnitev na Češko. Prvi glasovi o kavi. Kava v Arabiji. Pravljičice o kavi. Sajenje kave v Arabiji. Kava v Egiptu in Carjemgradu. Neprijatelji kave. Kava v Indiji. Kava v Italiji, Francoskej, Angleškaj, Avstrijskej in Nemškej. Njeni prijatelji in neprijatelji. Oblika in prava domovina kave. Presajanje kave na Javo, Sumatro in Ceylon. Kava v Ameriki. Nasadi kave, njen vzgoj, branje, pripravlanje in ležanje. Sestavine kavinega zrna. Žganje in kuhanje kave; njeno delovanje. Kava v trgovini. Ponarejanje kave. Cikorija. Potrebe človeškega življenja. Opojne pijače in dražila. Tobak; njegova domovina. Tobak v Evropi. Širjenje tobaka po starem svetu; njegovi prijatelji in neprijatelji. Njuhanje in žvekanje tobaka. Tobak v Ameriki. Tobak v Aziji. Podelavanje tobaka v raznih krajih. — „Novice“ l. 1891.: Sestavina tobaka; pripravlanje in

delovanje njegovo. Moja sopotnika: Bazijaš, Babataj, Golubac. Kazanska soteska. Trajanova ploča. Oršova. Železna vrata. Turn-Severin, Kalafat, Vidin, Nikopolje, Zimnica, Sistov itd. Tiskarstvo. Gutenberg. Tiskarstvo na Češkem. Konoplja. Božidar Vukovič. Tiskanje slovenskih in hrvatskih knjig na Nemškem. Prve slovenske in hrvatske tiskarne v domovini.

„Novice“ l. 1892. so zopet prinašale: „Zemljepisne in narodopisne obraze.“ Poleg drugih sestavkov te vrste beremo: Povest kavčuka. Povest in poraba gutaperke. Jezero Viktorija-Njanza. Uganda. — V obširnih sestavkih nam popisuje razne kraje v Afriki.

V „Novicah“ 1893 se Jaroslav ni več oglasil.

Vseh „Zemljepisnih in narodopisnih obrazov“ je 274. Zadnji se glasi: „Na gorenjem Kongu. Robovi. Berolinska konferencija.“

Ko bi se izdali zbrani vsi ti posamezni spisi, dobili bi velik del narodopisja. Naslanjal se je na nemška in češka dela. Pisal je te odlomke z veseljem in v ta namen, da bi se Slovencem razširilo svetovno obzorje. Ker ni mogel zaradi bolehnosti in ubožnosti nikamor potovati, potoval je v duhu in si zato nabavljal potrebnih knjig.

Izmed doneskov za „Slovenčev“ podlistek je dal posebej natisniti: *Hanani*, ali poslednje dni v Jeruzalemu. Spisal E. Guenot. Poslovenil Fr. Jaroslav. V Ljubljani. Založilo upravništvo „Slovenca“. Tisk Blaznikovih dedičev. 1875. 8°. Str. 170.

Zlasti znamenita je za Slovence knjižica: *Dr. Ignacij Knoblehar*, apostolski provikar v osrednji Afriki. Spisal Fr. Jaroslav. 8°. Str. 96. Izdala Mohorjeva družba l. 1881. Naposled omenjamo:

Stanley in njegovo potovanje po Afriki. V Ljubljani. Tiskali in založili J. Blaznika nasledniki. 1892. 12°. Str. 122. To je Štrukljevo poslednje delo, izdano brez imena pisateljevega. Naš list je knjižico zaradi nepotrebne hrvatenja ostro — morda preostro — poprijel in s tem pisatelja užalil. A nam ni ugajala in nam tudi sedaj ne ugaja mešanica iz hrvaščine in slovenščine, četudi je bila — Štrukljeva. In to je res, da

je pokojnik sem in tje preveč hrvatil, četudi je v obče pisal lepo in gladko slovenščino.

Pokojnik se ni vtikal v naša politična vprašanja, vendar jih je opazoval z bistrim očesom. Hodil je po srednji poti, obžaloval domače boje in želel domovini mirú. Mislim,

da je umrl lahko, zakaj potresna nesreča je v prvem letu v kraj potisnila strankarske boje. In tako je pač z veseljem zrl doli na belo Ljubljano, ki je vstajala iz razvalin v imenu sprave. Srečen, da ni videl, kaj so nam prinesli poznejši časi!

Jesenski dihi.

(Speval *Silvin Sardenko*)

I.

Jesenska sapa diha . . .
pastirec vabi z rogom
s planine svojo čedo:
poletni dnevi, z Bogom!

Poletni dnevi, z Bogom,
v dolino moram . . . moram,
a čedo – svoje upe
ostavljam temn m goram.

Ostavljam temnim goram,
v njih vlada sreča tiha;
v teh prsih in med svetom
jesenska sapa diha . . .

II.

Dragi moji znanci,
skoro pride čas,
ki pogrne s travo
mojo pot do vas.

Ko bi vaša kočica
stala sredi koč,
silila me ne bi
vanjo tajna moč.

Ali tam pod hribom,
na samotnih tleh
misli . . . sanja . . . sniva . . .
o veselih dneh,

o večerih naših,
ki jih je nebo
z blagoslovom svojim
spremljalo zvesto . . .

In te lepe sanje,
ta nedolžni raj,
kdo ve, kje jih zabim,
kdaj ga zabim, kdaj ?!

III.

Rajski moj domek pod hribom,
kolikor hiš zapustim,
lahko zakličem jim „z Bogom“,
tebi ga komaj ihtim.

Mili moj domek pod hribom,
kajkrat v naročaj so tvoj
pesmi privrele iz duše
in šepetale s teboj.

Tihi moj domek pod hribom,
v svojih nemirnih nočeh
pit sem hitel pozabljivost
k tebi na radost obeh.

Ljubi moj domek pod hribom,
koliko lepih cvetlic,
kajkrat na prsih sem srečnih
nesel iz tvojih gredic.

Danes, moj domek pod hribom,
plava meglica čez vrt,
okenca dremljejo tvoja,
zlati moj raj je zaprt . . .

IV.

Zvezdica živa
zlata kresnica
snoči na moja
sela je lica.

Plavala dalje
v drznem je plesu
in utonila
vujem očesu.

Moje oko je
solzo rosilo,
kot bi nedolžno
stvarco kropilo . . .